

حرکتهای انقلابی شیعیان

در طول تاریخ اسلام

شیعه در میان دیگر ملل و فرق اسلامی با الهام از پیشوایان خود، بیش از همه در مسیر تحول و حرکت بوده است و این امر مربوط به ماهیت ایدئولوژیکی و بافت فکری و سیاسی و اجتماعی آنان می باشد، تشیع در طول تاریخ خاطرات و تجربیات پرباری از مقاومت، مبارزه، قیام، زندان، تبعید و شهادت برخاسته از مکتب انقلابی خود و حمل رسالت جهاد اسلامی در برابر ظلم و خودکامی و فساد را به خود اختصاص داده است، تاریخ تشیع آکنده از مبارزه بی امان و مداوم برضد حکام خودکامه و ستمگر بوده است، و هیچگاه در طول تاریخ سنگر مبارزه را ترک نکرده است و همواره شعار عدالت و امامت را به عنوان اصیل ترین پیام، بدوش کشیده است بحدی که آن دو امر را نیز از اصول اعتقادی مذهب خویش قرار داده است و هرگز تا تحقق نهائی این دو اصل ساکت و آرام ننشسته است و این امر مورد تصدیق و اعتراف تمام اهل نظر و تاریخ از دوست و دشمن می باشد.

گفتار الوردی

مورخ و دانشمند معروف اهل تسنن "الوردی" در این مورد می گوید:
 "شیعه از نخستین کسانی هستند که تفکر انقلابی و پرچم قیام را در اسلام برضد طغیان بدوش کشیدند و همواره نظریات شیعه روح انقلابی را با خود به

همراه داشت، عقیده به امامت که شیعه سخت به آن ایمان داشت، آنان را به انتقاد و اعتراض نسبت به هیئتهای حاکمه و بالاخره به جبهه گیری در برابر آنان، و امیدداشت و این حقیقت در سراسر تاریخ شیعه مشهود است. چون بعقیده آنان (شیعه) هر حکومتی غاصب و ظالم است به هر شکل و در هر قالبی که باشد. مگر آنکه امام معصوم (ع) (یا نایب خاص و عام او) - نگارنده - حکومت را در دست بگیرد. به همین دلیل بوده است که شیعیان در طول تاریخ بطور مداوم در یک جریان انقلابی و مستمر بسر می بردند نه آرام می گرفتند و نه آن را رها می کردند...^۱

دکتر احمد شریاضی استاد دانشگاه الازهر و نویسنده "موسوعه الفداء والوفاء" که در مورد قهرمانی ها و مبارزات مسلمانان صدر اسلام می باشد در پیشگفتاری که به کتاب "جهاد الشیعه" تالیف بانوی فاضل دکتر سمیره مختار اللیثی فارغ التحصیل بخش تاریخ اسلام دانشگاه "عین شمس" قاهره در این باره چنین می نگارد:

"شیعه در مسیر تاریخی خود مراحل متعددی از مبارزات و جهاد را پشت سر نهاده است و دائم در معرض تعدی و اذیت قرار گرفته است گاهی مورد حمله و احیاناً خود حمله را آغاز نموده است و در هر صورت بیش از دیگران مورد حمله قرار گرفته است ولی در طول تاریخ، حرکتها و قابل توجه و قهرمانیهای پایداری از خود نشان داده است، آنان در مناطق مختلف متفرق و پراکنده شده اند، و در تاریخ زمینه های مختلفی را دارند که به آسانی نمی توان همه آنها را تحت نسق واحد یا رشته خاصی آورد تلاش و کوشش نویسنده کتاب "جهاد الشیعه" تلاش ارجداری در این رابطه می باشد"^۲

سپس نویسنده فاضل آن کتاب، بخشی از مبارزات شیعه را تا پایان عهد خلفای عباسی در حدود ۴۰۰ صفحه به طور مشروح شرح می دهد.^۳

شیوه مبارزه

مبارزات شیعه، در تاریخ نهضتهای حرکت آفرین خود، صحنه های اعجاب-

۱- وعاظ السلاطین ص ۲۹۳

۲- مقدمه کتاب جهاد الشیعه ص ۱۰

۳- جهاد الشیعه فی العهد العباسی الاول نشر البطحاء قم

آمیزی از رشادت و شجاعت و دلیری و فداکاری و ایثار را آفریده است که هرگز بیم و هراسی از قدرت حاکم به دل خود راه نداده است و در برابر هیچ حکومت ظالم و ستمگری، حاضر به سازش نگشته است و با شیوه راز داری و تقیه، سخت ترین شرایط را تحمل نموده است و در برابر موجهای سهمگین و طوفانهای بنیان کن با گذشتن از گذرگاه شهادت، همواره قد برافراشته داشته است. این ویژگیها است که همواره شیعه را در تاریخ، بعنوان نیرومندترین سازمان انقلابی در اسلام که از زمامداران زور با فریاد و پرخاش مطالبه عدالت و استقرار ارزشهای ولای اسلامی و انسانی نموده است، جلوهگر ساخته است.

گفتاری از امام باقر(ع)

امام باقر(ع) میفرماید: "شیعیان ما در هر شهر و دیاری کشته می شوند و دستها و پاهایشان بخاطر گمانی بریده می شود و هرکس یادی از دوستی ما می کند یا زندانی می شود یا مالش بغارت می رود یا خانه برسرش خراب می شود،^۴ اباالهام از چنین منطق والا و مکتب ارزنده و شهادت و عدالت جوئی است که دهها و صدها نمونه در تاریخ پر خون تشیع نهضتها و حرکتهائی را سراغ داریم که برخی از آنها به بار نشسته اند و برخی خونبار و مایه رویش دیگر حرکت ها شده اند.

مروری بر سلسله نهضتهای اسلامی

پی گیری نهضتهای اسلامی از دوران ائمه اطهار(ع) تا کنون بحث بسیار سنگین و طولانی است در عین حال بسیار پرجذبه و عبرت آمیز خواهد بود چون فشرده مکتب و عصاره تعالیم اجتماعی و سیاسی اسلام در آن حرکتهای نشان داده می شود و آرمانهای الهی و آسمانی نموده های عینی و عملی خود را در آن مجاهدتها و مبارزات رخ می نمایاند افسوس که امکانات مجله و فرصت نگارنده محدود می باشد تنها به صورت مرور و گذرا به برخی از آنها اشاره اجمالی می گردد از قیام خونبار کربلا به حرکت مختار ابن ابی عبیده ثقفی و توابعین،

۴- شرح ابن ابی الحدید / ج ۳ / ص ۱۵ از چاپ چهارجلدی

می‌رسیم به نهضت محمد نفس زکیه در مدینه در سال ۱۴۵ هـ در عهد منصور عباسی .

حرکت ابراهیم برادر محمد نفس زکیه در بصره در همان سال .

نهضت حسین بن علی را در سال ۱۶۹ هـ در عصر خلیفه هادی‌عباسی با نهضت یحیی بن عبدالله در بلاد دیلم در سال ۱۷۵ هـ در عصر هارون الرشید

یا نهضت ادريس بن عبدالله در بلاد مغرب در سال ۱۷۲ باز در عصر هارون .

نهضت محمد بن ابراهیم و ابوالسرایا در کوفه در سال ۱۹۹ هـ در روزگار مامون

نهضت محمد بن جعفر الصادق (ع) در مکه در سال ۲۰۰ هـ باز در عهد مامون

نهضت ابی عبدالله برادر ابی‌السرایا در کوفه در سال ۲۰۲ هـ در عصر مامون .

نهضت ابراهیم بن موسی بن جعفر (ع) در یمن در سال ۲۰۰ هـ در عصر مامون
نهضت عبدالرحمن بن احمد بن عبدالله از نوادگان علی (ع) در سال ۲۰۷ هـ در عهد مامون .

نهضت محمد بن قاسم بن عمر بن علی بن الحسین (ع) در خراسان در سال ۲۲۹ در عصر معتصم عباسی .^۵

یا نهضت فاطمیان در شمال آفریقا

یا نهضت سیاسی و نظامی سربهداران در خراسان، و صفاریان یا قیادت و رهبری یعقوب لیث و صفاریان در ایران و بویه‌یان^۶ در سال ۳۳۴ هـ در ری و فارس و اصفهان یا قیام زیدیه در صنعاء یمن

حرکت فلسفی قرمطیان از سرزمین قرمط در عراق .

سه بار استفاده از نام علی (ع) و فاطمه (س) در شمال آفریقا .

حرکت مرابطون با رهبری یحیی بن ابراهیم جدالی در مراکش .

و نهضت موحدون در مغرب و مراکش، حرکت حمدانیها در شمال آفریقا،

۵ - از کتاب جهاد الشیعه فی العصر العباسی الاول ص ۱۵ تألیف دکتر سمیره مختار اللیثی .

۶ - آل بویه از مهم‌ترین دودمانهائی هستند که نخست در فلات ایران سپس در عراق در قرن پنجم هجری می‌زیستند .

قیام ایوبی‌ها در سوریه و مصر، نهضت‌های اسلامی هرسک و بلغار در روسیه.

نهضت سنوسی‌ها در آفریقا

قیام صفویه در ایران.

نهضت فرهنگی و علمی مصر توسط سیدجمال و شیخ عبده و حرکت سیاسی و

مذهبی اخوان المسلمین مصر و شرکت شیخ عزالدین قسام در فلسطین و سوریه.

و نهضت تنباکو و مشروطه در ایران.

و ثوره عشرين در عراق با رهبری مراجع عالیقدر.

و نهضت جنگل در گیلان و قیام خیابانی در آذربایجان و نهضت ملی‌کردن

نفت به رهبری آیت الله کاشانی در آبادان و ایران، و حرکت فدائیان اسلام و...

و بالاخره عالی‌ترین و بزرگترین حرکت اسلامی نهضت پیروزمند انقلاب اسلامی

ایران به رهبری امام خمینی در پایان قرن ۱۵ هجری می‌توان نام برد.

درست است به جز در مورد انقلاب اسلامی ایران در دیگر موارد فوق،

گفتگو و زمینه بحث فراوان است ولی با مقایسه با دیگر حرکات، تا حدودی

می‌توان گفت که صبغه اسلامی و رنگ مذهبی داشته‌اند ولی چون ما را توان

بررسی تمامی این حرکات و نهضت‌ها در طول تاریخ اسلام نیست و مجله را

گنجایش درج بیشترین مقالات در این زمینه نمی‌باشد فقط به نهضت‌های یکصد سال

اخیر اسلامی می‌پردازیم و این توسیع خطوط کلی در اختیار دیگر پژوهندگان و

علاقه‌مندان سرفرازی اسلام و مسلمین قرار داده می‌شود^۷ تا در زمینه این موارث

پرافتخار اسلام، تحقیق و بررسی بیشتری را بپاازند، و قیام‌های پرافتخار

یادشده را از بطن تاریخ بیرون کشند و در اختیار نسل حاضر قرار دهند.

بعونه و توفیقه

۷- جهاد الشیعه فی العصر الاول تألیف دکتر سمیره مختار الیثی و تاریخ

الشعوب الاسلامیه تألیف کارل بروکلمان ترجمه نبیه امین و منیر البعلبکی چاپ

دارالملايين بیروت، تاریخ عرب فیلیپ حتی، شیعه علامه طباطبائی با حواشی

آقایان احمدی میانجی و خسروشاهی، دانشنامه ایران و اسلام در ده جلد، مجمل

التواریخ به کوشش بهار ۱۳۱۸ تجارب الامم ابوعلی ابن مسکویه کامل ابن اثیر

ومرات الزمان ابن جوزی از منابع قابل توجه در این زمینه می‌باشند.